

die hi seer groete. en hi gaf den graue dē brief vandē conic. Die graue nam den brief ende vraechde dē hode. hoe die coninc sijn broeder voer. die hode seide wel. Die graue seide. dat is mi lief. ende hi gaf etsijtes den brief dat hien lesen soude. om te wetē watter in stōt. Etsijtes seide vader ic salt gaerne doen. als etsijtes dē

Hoe die hode quam in armenien. ende hoe hi antwoorde ontfinc vanden coninck

Dat. xx. capittel.

Dos rijdende maectmē die mī len conit. ic bē in armenien. ooc verneme ic die hooft stede daer wil ic in. Die hode veet dus in die stad. en stelde sijn paert in die herberge. ende ghinc te houe bi dē coninc. die hi vant staende voor sijn sale. Die hode viel op sijn knyen ende kuste dē brief eerhyen den coninck gaf. Die coninck aen verde den brief. en deden ouer lesen. daer in stōt dat hi sijnē neue etsijtes ontbiedē soude bi hē. om dat hi so neder minde. Die coninc dede ter stōt eenē brief scriuen. en gaffen den hode die daer niet langhe en toefde. mer hi ginc te paerde. en veet wech na athenen. om te volbrenghe der vrouwen begheerte. alsoe seere rijdende tot dat hi quā bi die stadt vā athenē. die niet verre en is van armenien. Als hy in die stadt quā tradt hy vā sijnē paerde en ghinc op den skal setten. en voor ghinc hi totten houe. daer hi vant dē graue vā athenē. en etsijtes sijn sone

brief open brackē ouer sach watter in stont. so vant hi datter al om hem gedaen was dat den brief daer comē was. En hi seyde weder die heeft mī moeder al bedruē. om dat si gaerne sage dat ic margrietē vergeten soude dats haer beprīst en oock haer opstet. Doe seide die grauinne sijn moeder. iche sone. certeyn ic en doe. Neen seyt hi etsijtes ic weet wel datter also is ne met vader en leest selue den brief. en also moechdi weten dat gheen dat hi ouer scrīft. Die vader seide. lieue sone wat scrīft hi. ist goet oft quaet. segget vplīc. ic maecht wel hoē. Doen seide etsijtes weder. hi ontbiet mī bi hē te comen. en dat ic dat niet laten en soude. hi wil mi een ridder makē. mer dit en is npeuwers om ghedaen dā om mi te verseyndē. en dat om margrietē wille als voiē verhaelt is. Die vader ātwooide en seyde. lieue sone ghi hebt groot onghelīc. ghi mget onder danich sijn den boom daer ghy af te badt hebbē moecht. dat is v oom mī broeder. die coninc vā armenien dat nae sijn doot op v versteruen moet. want hi en heeft gheen kinder te lue

[c4ra] *Hoe die bode quam in Armenien, ende hoe hi
antwoorde ontfinck vanden coninck.*

Dat .xx. capittel.

“Dus rijdende maectmen die mijlen cort. Ic ben in Armenien. Ooc verneme ic die hoofd stede. Daer wil ic in!”

Die bode reet dus in die stadt ende stelde sijn paert in die herberge ende ghinc te hove bi den coninc, die hi vant staende voor sijn sale. Die bode viel op sijn knyen ende kuste den brief eer hyen den coninck gaf. Die coninck aenverde den brief ende deden over lesen. Daer in stont dat hi sinen neve Etsijtes ontbieden soude bi hem, om dat hi so neder minde.¹

Die coninc dede ter stont eenen brief scriven ende gaffen den bode. Die daer niet langhe en toefde, mer hi ginc te paerde ende reet wech na Athenen om te volbrenghen der vrouwen begheerte, alsoe seere rijdende tot dat hi quam bi die stadt van Athenen, die niet verre en is van Armenien.²

Als hy in die stadt quam, tradt hy van sinen paerde ende ghinct op den stal setten. Ende voort ghinc hi totten hove, daer hi vant den grave van Athenen ende Etsijtes, sijn sone, [c4rb] die hi seer groete, ende hi gaf den grave den brief vanden coninc. Die grave nam den brief ende vraechde den bode hoe die coninc, sijn broeder, voer.³

Die bode seide: “Wel!”

Die grave seide: “Dat is mi lief.”

Ende hi gaf Etsijtes den brief dat hijen lesen soude om te weten watter in stont.

Etsijtes seide: “Vader, ic salt gaerne doen.”

Als Etsijtes den brief open brack ende over sach watter in stont, so vant hi dattet al om hem gedaen was dat den brief daer comen was, ende hi seyde weder: “Dit heeft mijn moeder al bedreven om dat si gaerne sage dat ic Margrieten vergeten soude. Dats haer bedrijf ende oock haer opset!”

---

1. neder minde: beneden sijn stand liefhad

2. Meestal bedoelde men met Armenië het christen koninkrijk Klein Armenië, de vroegere Romeinse provincie Cilicia, met als hoofdstad Tarsus.

3. voer: het maakte

Doe seide die gravinne, sijn moeder: “Icke, sone? Certejn, ic en doe!”

“Neen,” seyt¹ Etsijtes, “ic weet wel dattet also is. Nemet, vader, ende leest selve den brief! Ende also moechdi weten dat gheen dat hi over scrijft.”

Die vader seide: “Lieve sone, wat scrijft hi? Ist goet oft quaet? Segget vrylic! Ic maecht wel horen.”

Doen seide Etsijtes weder: “Hi ontbiet my bi hem te comen, ende dat ic dat niet laten en soude. Hi wil mi een ridder maken. Mer dit en is nyeuwers om ghedaen dan om mi te verseynden,² ende dat om Margrieten wille.” (als voren verhaelt is).

Die vader antwoorde ende seyde: “Lieve sone, ghi hebt groot onghelijc! Ghi moet onderdanich sijn den boom daer ghy af te badt hebben moecht,³ dat is u oom, mijn broeder, die coninc van Armenien, dat nae sijn doot op u versterven moet, want hi en heeft gheen kinder te live. [c4va] Dus Etsijtes, lieve sone, ghi moet den boom buyghen⁴ daer ghi af te badt hebben moecht!”

Die vader seide Etsijtes so schonen redenen dat Etsijtes te vreden was ende seide: “Vader ende moeder, ic wil doen al dat ghene daer eere in geleghen is. Mer dies beveel ick u, vader ende moeder, dat ghi Margrieten van Lymborch in hoeden neemt ende bewaert als uwen persoon.⁵ Doet haer [niet]⁶ argher oft beter dan u selven!”

Die moeder seyde: “Lieve sone, men sal haer doen oft si ons dochter ware ende niet anders. Dat neem ic op mijn edelheit! Ick sal haer al doen dat si begheert.”

Ende Etsijtes vader seyde ooc des gheliken: “Aldus sone,” seyde hy, “sijt te vreden ende reyst by uwen oom, mijnen broeder, ende laet u

---

1. Vorsterman 1516: seyt hi

2. te verseynden: weg te sturen

3. daer ghy af te badt hebben moecht: waarvan u de vruchten kunt plukken

4. [voor] den boom buyghen: u schikken naar de wil van ...

5. als uwen persoon: als uzelf

6. Ontbreekt in Vorsterman 1516.

ridder maken. So moechdy als ander ridders mede in die bane¹ rijden tot allen steecspeelen, tot allen ternoyen.”

Daer op dat Etsijtes antwoorde ende seyde: “Heer vader, ic salt doen. Ic wil mi gaen bereyden om al daer te rijden.”

Ende daer mede schiet hi van sinen vader ende sijnder vrouwe moeder, die Margrieten niet veel duechden en gonde, alsoot noch wel blijcken sal ten uut eynde.

---

1. bane: langwerpig toernooiveld, met aan weerszijden tribunes, waarin ridders ieder in een eigen baan rijden en één tegen één met elkaar steken. Deze nieuwe gestileerde vorm van toernooien verving de ‘mêlee’, waarin alle deelnemers tegelijk met elkaar staken en sloegen als in een veldslag.

Dus eslijtes lieue sone
 ghi moec de boom buy
 ghē daer ghi af te badt
 hebbē moecht. Die va
 der seide eslijtes so scho
 nen redenē dat eslijtes
 te vreden was en seide.
 vader en moeder ic wil
 doen al dat ghene daer
 eere in gelegghē is. Mer
 dies beueel ick v vader
 en moeder dat ghi mar
 grieten vā lymborch in
 hoeden neemt ende be

waert als uwen persoon. doet haer
 argher oft beter dā v seluē. Die moe
 der seide lieue sone men sal haer doē
 oft si ons dochter ware ende niet an
 ders dat neem ic op mijn edelheit. ick
 sal haer al doen dat si begheert. ende
 eslijtes vader seide ooc des gheliken
 Aldus sone seide hy sijt te vrede. ende
 reyft by uwē oom mijnē broeder. en
 laet v ridder maken. so moechdy als
 ander ridders mede in die bane rijdē
 tot alle steespeelen. tot alle ternopen
 Daer op dat eslijtes antwoorde en
 seide. heer vader ic salt doē. ic wil mi
 gaen bereyden om al daer te rijden.
 En daer mede schiet hi vā sinen va
 der ende sijnder vrouwe moeder. die
 margrieten niet veel duechdē en gon
 de. alsoot noch wel blijkē sal ten wt
 eynde.

Hoe eslijtes hem reede maecte om
 te vertreckē. en hem verborghē hielt
 en hoe hi euac sinen neue beual nae
 margrieten te siene.

Dac. xvi. capittel.

De euach neue ghi weet alle die
 na armenien. mer ic sal mi verborghē

houden op een casteel niet verre van
 hier daer ghi wel weet. ende ghy sult
 vernemen hoer met margrieten ver
 gaen sal. wāt ick wel weet datse mijn
 moeder niet wel en vermach. en dat
 is om dies wille dat ic haer repn lief
 te drage. Si desen so vrees ic dat mij
 moeder margrieten van lymborch
 eenich boeurpe oft letsel speelē mocht
 Aldus lieue neue en eē hertelic vrient
 verneem dy per dat haer teghē gaen
 soude laet mi dat weten. en soe mogē
 wi dat perikel beletten oft keeren dat
 haer hinderē mochte. want men dra
 ghet haer haet ende nijt. Doen seide
 euac. o eslijtes lieue neue mij. ghy en
 dooft mi dat niet biddē. ic drage meer
 sooghē voor haer dan ghi doet. die re
 den waer om. dats om die liefste van
 v. saghe ic datmen haer per mēdede
 ofte wilde mēdoen. dat soude ic wie
 ken met mijnē bloede. en daer aē en
 twifelt niet ic sal haer bewaerder sijn
 al en weet sijn niet. en een toe siender
 teghen haer mēsquame. oft die haer
 mēdoen willē. Eslijtes verblide me
 horen vā euac soete woordē. dus nā
 hi onlof en schiet vā euac sinē neue.

*Hoe Etsijtes hem reede maecte om te vertrecken ende hem
verborghen hielt, ende hoe hi Evac, sinen neve,
beval nae Margrieten te siene.*

Dat .XXI. capittel.

“Nu, Evack neve, ghi weet alle die saken, hoe dat ic vertrecken moet na Armenien. Mer ic sal mi verborghen [c4vb] houden op een casteel niet verre van hier, daer ghi wel weet.¹ Ende ghy sult vernemen hoet met Margrieten vergaen sal, want ick wel weet datse mijn moeder niet wel en vermach,² ende dat is om dies wille dat ic haer reyn liefde drage. Bi desen so vrees ic dat mijn moeder Margrieten van Lymborch eenich boevrye oft letsel speelen mocht. Aldus, lieve neve ende een hertelic vrient, verneemdy yet dat haer teghen gaen soude, laet mi dat weten, ende soe mogen wi dat perikel beletten oft keeren dat haer hinderen mochte, want men draghet haer haet ende nijt.”

Doen seide Evac: “O, Etsijtes, lieve neve mijn, ghy en dorft mi dat niet bidden! Ic drage meer sorghen voor haer dan ghi doet. Die reden waer om? Dats om die liefde van u. Saghe ic datmen haer yet mesdede ofte wilde mesdoen, dat soude ic wreken met mijnen bloede. Ende daer aen en twifelt niet! Ic sal haer bewaerder sijn, al en weet sijs niet, ende een toe siender teghen haer mesquame oft die haer mesdoen willen.”

Etsijtes verblijde int horen van Evacx soete woorden. Dus nam hi orlof ende schiet van Evac, sinen neve.

---

1. daer ghi wel weet: waarvan u de ligging kent

2. niet wel en vermach: het niet zo op haar heeft (eufemisme)

15
Hoe eers tes moeder Margrieten
onsculdeliken en sonder rechte wilde
doen doodē dē rechter vander stadr.

¶ Dat. xxij. capittel.

Un quaetheden swelich ghelijc
eender padden die vol fensins
is. alleens soe is mi te moede. om dat
ic dese teue margrieta niet en can ge-
bienghē ter door. Ic hebt pinner also
ghem aect dat mijn sone wech is. en
is verfondē tot sinen oom. om quan-
sups ridder te makene. Dit heb ic alte
wel bedriuen. en mij man die graue
is ooc vā hups. dus heb ic aldraperi-
de op mijn dupmken. en dat om mij
valschede te bedriuen. en margrietē
te doen steruen een quade door. Hier
is die rechter vander stadr. dien sal ic
se heymeliken doen vā cante speelen
wāt dat is nu wel in mijnder macht.
Mer dat si beslich stōt met deser talen
soe quam die rechter vander stadr bi
haer. die si heymelic hadde ontbodē.
en dat om margrietens bederue Die
rechtere groete sijn vrouwe die gra-
winne met soeter sprakē. en hi vracch-
de haer wat dat haer belieste was d;
si hē soe haesteliken hadde ontboden
om bi haer te comen. Daer op si ant-
woorde en seide. om een lastighe sake
die ghi bestaen moet. en dat seer hae-
steliken eer dat die graue mijn man.
oft eers tes mijn sone te hups comen.
Die rechter antwoorde daer op ende
seide. o genadighe vrouwe wat is die
sake laet my die horen. ist in mijnder
macht ic sal die sake bestaen. Doe sey-
de die quade vrouwe. wat die sake is
dat suldi aen hoir. hier is dat wt lāts
sterken margrieta van hmborch.
die eers tes mij sone seere lief heeft. die
wil ic ghedoot hebbē. en verbrant aē

eenē sake sonder eenich bepen Daer
op die rechtere antwoorde. o vrouwe
nychja grawinne vandē lande van
athenē. ic moeste ierst weten die crimi-
nalicheyt en mesdaet die vā haer be-
driuen is. eer ic se bienghē soude van
leuēde liue ter door. nae lope en recht
vanden lande cermen eenen mēsche
vanghē oft dooden sal. En mē moet
wetē sijn ticht. en dat veruolghē met
ghedinghe. dit sijn die rechten en pre-
uelegien vanden lande. twaer sonde
eenen mensche partielijck te dooden.
Doen seide die ouer quade vrouwe.
preuelegien hier preuelegien daer. en
recht hier recht ghinder. ich wille be-
rooft hebbē vandē leuē. ic weet sake
en tichs ghenoech om haer te doden.
en dat si dat lijf verboert heeft. wāt si
heeft eers tes mijnē sone betouert. en
dat met haerder liefden alsoe dat hy
vafende loopt achter straten. dits mi
tichs ghenoech om haer te doē dodē.
Die rechter vander stadr antwoorde
daer op ende hi seide. vrouwe ghi sijt
qualiken bedacht. die reden waer by
wat mach die schone maecht dat se v
sone eers tes lief heeft. wāt d; die schie-
loosheyt sijnder sinnē. Ten waer oor-
gheē recht. dat mē die schone maecht
daer om onclinen soude. wat machs
den wijn dat hē die liede daer in dinc
ken verinoot. wāt droncken si hem
bi maten twaer sonder noot. Soudē
sij alle betalē moete mettē liue. daer
die natuerlike sinnē op ontfeken in
liedē. soe waert al gedaen dat solaes
op die aerde. ende alle die vmecht der
werelt. Ic segghe alsoo ic te vore ghe-
seit hebbe. die maechde oft vrouwen
die en moghens niet dat die mans in
liefden op hem lieden ontfekē. wāt d;
D i

[d1ra] *Hoe Etsijtes moeder Margrieten onschuldeliken
ende sonder rechte ¹ wilde doen dooden [door] ²
den rechter vander stadt.*

Dat .XXIJ. capittel.

“Van quaetheden swel ick ghelijc eender padden die vol fenijns is! Alleens³ soe is mi te moede, om dat ic dese teve Margrieta niet en can gebrenghen ter doot. Ic hebt ymmer also ghemaect dat mijn sone wech is ende is versonden tot sinen oom om quansuys ridder te makene. Dit heb ic alte⁴ wel bedreven. Ende mijn man, die grave, is ooc van huys. Dus heb ict al drayende op mijn duymken. Ende dat om mijn valschede te bedriven ende Margrieten te doen sterven een quade doot. Hier is die rechter vander stadt. Dien sal icse heymeliken doen van cante speelen,⁵ want dat is nu wel in mijnder macht!”

Met dat si besich stont met deser talen soe quam die rechter vander stadt bi haer, die si heymelijc hadde ontboden, ende dat om Margrietens bederven.⁶ Die rechtere groete sijn vrouwe, die gravinne, met soeter spraken, ende hi vraechde haer wat dat haer beliefte was dat si hem soe haesteliken hadde ontboden om bi haer te comen.

Daer op si antwoorde ende seide: “Om een lastighe sake die ghi bestaen⁷ moet, ende dat seer haesteliken eer dat die grave, mijn man, oft Etsijtes, mijn sone, te huys comen.”

Die rechter antwoorde daer op ende seide: “O, genadighe vrouwe, wat is die sake? Laet my die horen! Ist in mijnder macht, ic sal die sake bestaen.”

Doe seyde die quade vrouwe: “Wat die sake is, dat suldi aen horen. Hier is dat uut lants⁸ sleterken Margrieta van Lymborch, die Etsijtes, mijn sone, seere lief heeft. Die wil ic ghedoot hebben ende verbrant

---

1. sonder rechte: zonder proces

2. Ontbreekt in Vorsterman 1516.

3. Alleens: evenzo, precies zo

4. alte: zeer

5. doen van cante speelen: van kant doen laten maken

6. bederven: verderf

7. bestaen: aanpakken en afhandelen

8. uut lants: buitenlandse

aen [d1rb] eenen stake sonder eenich beyen!”¹

Daer op die rechtere antwoorde: “O, vrouwe Nychija, gravinne vanden lande van Athenen, ic moste ierst weten die criminalicheyt ende mesdaet die van haer bedreven is, eer icse brenghen soude van levende live ter doot nae loye² ende recht vanden lande, eermen eenen mensche vanghen oft dooden sal. Ende men moet weten sijn ticht³ ende dat vervolghen met ghedinghe.⁴ Dit sijn die rechten ende prevelegien vanden lande. Twaer sonde eenen mensche partielijck⁵ te dooden!”

Doen seyde die over quade vrouwe: “Prevelegien hier, prevelegien daer, ende recht hier, recht ghinder ... Ick wilse berooft hebben vanden leven! Ic weet saken ende tichs⁶ ghenoech om haer te doden, ende dat si dat lijf verboert⁷ heeft, want si heeft Etsijtes, mijnen sone, betovert, ende dat met haerder liefden,⁸ alsoe dat hy rasende loopt achter straten. Dits mi tichs ghenoech om haer te doen doden!”

Die rechter vander stadt antwoorde daer op, ende hi seyde: “Vrouwe, ghi sijt qualiken bedacht. Die reden waer by ... Wat mach⁹ die schone maecht datse u sone Etsijtes lief heeft? Wijt dat die schieloosheyt¹⁰ sijnder sinnen! Ten waer ooc gheen recht datmen die schone maecht daer om ontliven soude. Wat machs den wijn dat hem die lieden daer in drincken versmoort?¹¹ Want droncken si hem bi maten, twaer sonder noot. Souden sijt alle betalen moeten metten live, daer die natuerlike sinnen op ontsteken in liefden, soe waert al gedaen, dat solaes op die aerde ende alle die vruecht der werelt! Ic segghe alsoo ic te voren gheseit hebbe: Die maechden oft vrouwen die en moghens niet dat die mans in liefden op hem lieden ontsteken.

---

1. beyen: uitstel

2. loye: wet

3. ticht: aantijging, aanklacht, beschuldiging

4. ghedinghe: rechtsgeding

5. partielijck: vooringenomen

6. tichs: tichts

7. verboert: verbeurd

8. haerder liefden: zijn liefde voor haar

9. Wat mach: Wat kan er aan doen

10. schieloosheyt: onbezonnenheid, onnadenkendheid

11. drincken versmoort: (stom)dronken drinken

die verwaentheit vanden mans en
niet den vrouwe wāt sijn onsculdich
sijn. Doe seide die graunne. ten baet
niet ghi en sultse alsoe niet excuseren
ic en salse doen doden. t̄p lief oft leet.
Als dat die rechter hoorde so seide hi.
ic hore seer wel dat onrecht dat recht
verwinnē moet. het is nochtans on-
ghelijc dat ghi doe wilt. Die vrouwe
seide onghelijc op onghelijc neer. ick
beueel v bi dē eer die ghi gedaen hebt
dat ghi margrieten vanghē wilt. en
doet hare lichaem leuendich verbar-
nen aen eenē stake. Die rechter seide
vrouwe wildijt ghedaen hebbē gaet
en doet selue. ick en sals niet doen.
want dat is contrarie den rechtē. en
teghens gods ghebot. Doen dat die
graunne hoorde doe seide si niet ver-
stoorden sinnē. legt neder die roede ic
verlaet v gheheel en al rā uwer offi-
cien. En ter wijlen dat si dus heuē so
stont euac aent gelente vā der salen.
en hoorde haer bepder woordē. mer
si en wilstens niet dat hem euac soe bi
was. die hē verboighē hielt om te ha-
ren hoer varen soude. Als die rechter
hoorde dat hi verliesen soude sijn offi-
cie. soe dacht hi in hē seluē dat hē vele
schaden en methanden soude. Doen
sprac hi totter vrouwen. ic soudet lie-
uer dooden een hondert. dan ic verlie-
sen soude mijn officie. ic slachte ppla-
tus ic soude hadde nop scheeden van
mijn vette brocken. en hi beloofde die
vrouwe dat hūse doden soude. En dit
hoorde euac die ridder die daer ver-
boighē stont. en bleef v oot horende
hoer v arē soude. Doen sprac die vrou-
we. hoe suldijt maken dat ghijse mo-
ghen rīlken ter doot biengt. cert pe-
mant weet oft ghewaer werde. wāt

vernaemt die graue ofte. effites ofte
euac so soudet al om niet sijn. dus soe
moetse verhaest wesen. wāt idē doot
si biijt doot. Die rechter die hactelic
verkeert was seide. vrouwe ick weert
raet om haer te doden. ick salse gaen
v anghe en segghē haer aen. als dat
si v heeft willen vermoorden. en dat
hepmeliken bi nachte op v bedde. en
dat wīt alle hoordē. Dien raet docty-
te der vrouwen seer goet. en sigaf hē
thien realen om te verduncken. gaet
seide si ende volbiengt dat ghene dat
ghi voor hebt. sonder daer op te slapē
of te roeuē. Die rechter seide vrouwe
sijt onbesocht. eer moighē die clocke
achte slaet salse vā cante gelpelt sijn
en ooc verbiant ten claren aetschen.
ic sal den hang man gaen beuelē dat
hi alle dinck bereet make. soe daer toe
dienen sal. Die vrouwe seide soe doet
ic gaet wech quantuys npruwers af
wetende. doet al so ic v toe betrouwe.
Als se schieden si vā m alcandere. en
euac bleef alleen verboighē. en hi scy-
de bi hem seluen. ¶ vallsche herien. o
nijdighe spinnen. o rechter ghi die py-
latus ghelijckende sijt. die god onsen
heere ierst excuseerde en verontschul-
dichde. en nae dede hi hem cruce vā
den ioden. en droochde sijn handē vā
den onnoselen bloede cristi. Des ghe-
lijcx doedy ooc vallsche rechter. ghier-
cuseerde en verontschuldichde mar-
grieten metre iersten. en nu om v sin-
gular en eygē profits wille suldi on-
schuldelikē en sonder sake dodē. ic sal
der toe sien di vā deser vallscher sake
gheen noot en sal sijn. ¶ margrieta
soudy also onnoselikē moetē steruen
dat waer iā mer. met dser talen ghinc
euac te rusten tottē dach aen quam.

Wijtet [d1va] die verwaenthey¹ vanden mans ende niet den vrouwen, want sijs onsculdich sijn!”

Doe seide die gravinne: “Ten baet niet. Ghi en sultse alsoe niet excuseren, ic en salse doen doden. Tsy lief oft leet!”

Als dat die rechter hoorde, so seyde hi: “Ic hore seer wel dat onrecht dat recht verwinnen moet. Het is nochtans onghelijc² dat ghi doen wilt.”

Die vrouwe seyde: “Onghelijc op, onghelijc neer. Ick beveel u bi den eet die ghi gedaen hebt, dat ghi Margrieten vanghen wilt, ende doet haren lichaem levendich verbarnen aen eenen stake!”

Die rechter seide: “Vrouwe, wildijt ghedaen hebben? Gaet ende doettet selve! Ick en sals niet doen, want dat is contrarie den rechten ende teghens Gods ghebot.”

Doen dat die gravinne hoorde, doe seide si met verstoorden sinnen: “Legt neder die roede!³ Ic verlaet⁴ u gheheel ende al van uwer officien.”⁵

Ende ter wijlen dat si dus keven, so stont Evac aent gelente⁶ vander salen ende hoorde haer beyder woorden. Mer si en wistens niet dat hem Evac soe bi was, die hem verborghen hielt om te horen hoet varen soude.

Als die rechter hoorde dat hi verliesen soude sijn officie, soe dacht hi in hem selven dat hem vele schaden ende meshanden⁷ soude. Doen sprac hi totter vrouwen:⁸ “Ic souder liever dooden een hondert dan ic verliesen soude mijn officie. Ic slachte⁹ Pylatus. Ic soude ha[r]de noy¹⁰ scheeden van mijn vette brocken.” Ende hi beloofde die vrouwe dat

---

1. verwaenthey^t: dwaasheid

2. onghelijc: (zeer) onrechtvaardig

3. roede: teken van zijn waardigheid

4. verlaet: ontsla

5. officien: functies

6. gelente: balkon [?]

7. meshanden: benadelen

8. Dit lijkt toch meer op een monologue intérieur. Het is moeilijk voorstelbaar dat de rechter, die tot dan toe zijn poot stijf gehouden had, zich zo in zijn ziel laat kijken.

9. slachte: lijk op

10. noy: node / ongaarne

hijse doden soude.

Ende dit hoorde Evack die ridder, die daer verborghen stont, ende bleef voort horende hoet varen soude.

Doen sprac die vrouwe: “Hoe suldijt maken dat ghijse morghen tijliken ¹ ter doot brengt eert yemant weet oft ghewaer werde? Want [d1vb] vernaemt die grave ofte Etsijtes ofte Evac, so soudet al om niet sijn. Dus soe moetse verhaest wesen. ² Want isse doot, si blijft doot!”

Die rechtere, die haestelic verkeert ³ was, seide: “Vrouwe, ick weet raet om haer te doden. Ick salse gaen vanghen ende segghen haer aen als dat si u heeft willen vermoorden, ende dat heymeliken bi nachte op u bedde, ende dat wijt alle hoorden.”

Dien raet dochte der vrouwen seer goet, ende si gaf hem thien realen om te verdrincken. “Gaet,” seide si, “ende volbrengt dat ghene dat ghi voor hebt sonder daer op te slapen of te toeven!”

Die rechter seide: “Vrouwe, sijt onbesorcht! Eer morghen die clocke achte slaet, salse van cante gespeelt sijn ende ooc verbrant ten claren asschen. Ic sal den hangman ⁴ gaen bevelen dat hi alle dinck bereet make soe daer toe dienen sal.”

Die vrouwe seide: “Soe doet! Ic gae wech quansuys nyeuwens af wetende. Doet al so ic u toe betrouwe!”

Aldus schieden si van malcanderen. Ende Evac bleef alleen verborghen, ende hi seyde bi hem selven: “O, valsche herten, o nijdighe spinnen! O, rechter, ghi die Pylatus ghelijckende sijt, die God onsen Heere ierst excuseerde ende verontschuldichde, ende nae dede hi Hem cruycen van den Joden, ende droochde sijn handen van den onnoselen bloede Cristi. ⁵ Des ghelijcx doedy ooc, valsche rechter! Ghi excuseerde ende verontschuldichde Margrieten metten iersten, ⁶ ende nu om u singulaer ⁷ ende eygen profijts wille suldi[se] ⁸ onschuldeliken

---

1. tijliken: vroeg

2. verhaest wesen: snel van kant gemaakt worden

3. verkeert: als een blad aan een boom veranderd

4. hangman: beul

5. *Mattheus* 27, 24.

6. metten iersten: in het begin

7. singulaer: persoonlijk / privé

8. Vorsterman 1516: suldi

ende sonder sake¹ doden. Ic salder toe sien dat van deser valscher saken gheen noot en sal sijn! O, Margrieta, soudy also onnoseliken moeten sterven? Dat waer jammer!”

Met d[e]ser talen ghinc Evac te rusten totten dach aen quam.

---

1. sake: reden